

ИЗ ИСТОРИЈЕ РАТНЕ ВЕШТИНЕ

Потпуковник **МИЛОЈЕ СЕКУЛИЋ**

БИТКА НА КРБАВСКОМ ПОЉУ

9 септембра¹⁾ 1493 године, војска босанског Јакуб (Хадум паше²⁾), при повратку са пљачкашког похода из Штајерске, у жестокој и крвавој бици на Крбавском Пољу код Удбине до ногу је потукла хрватску војску која је покушала да јој спречи повратак у Босну. Пошто ова значајна битка из историје хрватског народа није досада обрађена са војничке тачке гледишта, то ћу покушати да то учиним у овом чланку.

Турски упади у хрватске крајеве до Крбавске битке

Турци су први пут упали у хрватске крајеве после чувене Никополске битке (1396),³⁾ када је једно одељење турске војске као вихор пројурило кроз Босну, прешло Саву код Брода и опустошило Славонију. Међутим, раздобље великих и учесталих турских упада у крајеве Хрватске и Славоније почиње тек после пропасти Босне (1463) и траје све до 1483, када је краљ Матија склопио седмогодишње примирје с Турцима. У том 20-годишњем раздобљу су поједини босански бегови и паше, често без знања и против воље Порте, из године у годину упадали у хрватске земље, па и даље на север и запад, и то најчешће у циљу пљачке и одвођења робља. Они су приликом тих својих упада, од којих су неки били прави освајачки походи, у више

¹⁾ По неким летописцима, — битка се одиграла 11 септембра.

²⁾ Јакуб-паша је био у раној младости, вероватно око половине XVI века, заробљен у Босни и одведен у Турску, где је на двору султана Мехмеда II Освајача добио одговарајуће васпитање. Неко време провео је као помоћник и саветник турског престолонаследника — доцнијег султана Бајазита II — који је својевремено управљао покрајином Амасијом. Почетком 1485 године постао је румелиски беглербег (Алексије А. Олеснички, *Бошњак Хадум Јакуб, побједник на Крбавском Пољу г. 1493*. Рад Југославенске академије знаности и умјетности (ЈАЗУ), књ. 264, стр. 124, 125 и 127, Загреб, 1938).

³⁾ У бици код Никопоља, на доњем Дунаву у Бугарској, 25 септембра 1396, Турци су потукли крсташку војску, ојачану немачким и француским витезовима, коју је предводио угарско-хрватски краљ (а касније цар немачки и краљ чешки) Жигмунд. У овој бици на страни Турака, учествовао је као турски вазал српски деспот Стеван Лазаревић са својим оклопницима-коњаницима, доприневши много победи Турака.

махова допирали дубоко у словеначке земље, па и преко реке Таљамента — у северну Италију.⁴⁾ Хрватска и Словенија су за сразмерно кратко време од седам година биле толико похаране, а понегде и опустошене, да се — према сведочанствима из тога доба — на великом растојању није могло наићи на кућу или на човека.⁵⁾

Да би непосредно угрожене Хрватску и Славонију заштитио од упада босанских паша, краљ Жигмунд је још 1436 почео да организује систем одбране, оснивајући дуж границе према Босни и Венецији т.зв. „таборе“, које су сачињавале оружане снаге племства. Притом је непосредна брига око одбране пала на краља и његове сталне посаде по утврђењима.⁶⁾ Краљ Матија је тај одбранбени систем још више учврстио тиме што је дуж границе према Турцима изградио утврђења са

⁴⁾ 1469 Турци су опустошили област крбавских и модрушких кнезова; 1471 прошли су кроз Хрватску, продрли до Љубљане и одвели у ропство око 20.000 људи; 1477 продрли су преко Хрватске, Крањске и Истре у Северну Италију, где су опљачкали и попалили многа села и градове.

⁵⁾ *Историја народа Југославије*, прва књига, стр. 693, Београд, 1953.

сталним посадама, и што је, још приликом пропасти Босне, од Турака отео јајачку и сребреничку тврђаву. Међутим, заузет ратовима на северним и западним границама Угарске (у Чешкој и Аустрији), он није успео да тај систем у потпуности изгради, тако да су босански бегови и паше са својим акинџијама⁷⁾ и даље упадали у хрватске земље.

Смрћу краља Матије 1490, истекло је седмогодишње примирје с Турцима, а у Угарској је настала борба за престо. Истовремено је у хрватским земљама избио грађански рат. У Хрватској су крупни феудалци настојали да оружјем поврате своје изгубљене поседе и повластице које им је био одузео краљ Матија, док су се у Славонији, по питању династија, присталице краља Владислава сукобиле са странком немачког краља Максимилијана Хабзбурга.⁸⁾ Новоизабрани угарско-хрватски краљ Владислав II Јагеловић, оскудевајући у новчаним средствима, није могао да опреми и држи толико јаку најамничку војску да би могла успешно сузбити турске упаде. Усто се и стање у суседној Босни изменило. За босанског везира, на место умрлог Синам-паше, постављен је 1490 енергични и ратоборни Јакуб-паша, а на Порти⁹⁾ су се смишљали опсежни планови о проширењу западних граница Османлиског царства на рачун ослабљеног угарско-хрватског краљевства.

Овакав развој прилика у Хрватској и Угарској искористио је Јакуб-паша за упад у хрватска подручја. Тај свој први упад он је поверио Хасан-бегу, који је сјесени 1491 са једним јаким одредом босанских акинџија продро у Хрватску и преко ње у Крањску. У циљу везивања угарско-хрватских снага, које би могле покушати да спрече повратак Хасан-бегу у Босну, Јакуб-паша је с посебним делом војске напао град Јајце. Међутим, та његова диверзија завршила се неуспехом, пошто је бан Деренчин¹⁰⁾ успео да одбрани јајачку тврђаву. Поред тога, хрватска војска, под командом бана Владислава Ергеvariја и Бернардина Франкопана, разбила је при повратку Хасан-бегове акинџије негде на горњој Купи, а затим их и коначно уништила код Вр-

⁶⁾ Била су основана три табора: хрватски на југу, славонски према Уни и усорски на северу. Ови су табори уствари били зачетак касније Војничке Крајине (*Историја народа Југославије*, стр. 692).

⁷⁾ Акинџије су нарочити вид турске нередовне коњице (акинџи). Они нису имали ни спахилуке ни плате, већ су живели од плена који су отимали у непријатељским земљама. Обично су ишли пред регуларном турском војском и својим брзим кретањем и страшним харањем ширили страх и панику у земљама с којима су Турци ратовали (А. Олесницки, *Рад ЈАЗУ*, књ. 245, стр. 214).

⁸⁾ Нарочито оштре борбе су вођене између јајачког бана Деренчина и кнезова Франкопана око града Сења (*Историја народа Југославије*, прва књига, стр. 694, Београд, 1953).

⁹⁾ Порта — турска влада.

¹⁰⁾ Емерик (Мирко) Деренчин, пореклом Мађар, 1492 постао је хрватско-далматинско-славонски бан. Поред Деренчина, хрватски бан је био и Иван Бот од Бајне.

пила, близу Удбине.¹¹⁾ Идуће, 1492 године Турци су опет упали у Хрватску, а преко ње у Штајерску, Крањску и Корушку, али нема података да је у том походу узео учешћа и Јакуб-паша са својим Бошњацима.¹²⁾

Поход Јакуб-паше на Штајерску

Неуспех код Јајца и претрпљени пораз Хасан-бега 1491 године распалили су код Јакуб-паше жељу за осветом и потстакли га да са још већом енергијом приступи опсежним припремама за нов поход у хрватска и словеначка подручја.

За припрему тога свог похода Јакуб-паша је утрошио скоро две године, при чему је нарочиту пажњу био посветио избору, опреми и наоружању своје војске. Тако је крајем лета 1493 успео да прикупи, опреми и одлично наоружа бројно јаку војску, састављену искључиво од лаких коњаника.¹³⁾ У погледу бројног стања војске, коју је овог пута Јакуб-паша лично повео, не слажу се сви извори. Према једнима, она је имала 10.000, а према другим 8.000 коњаника. На његов захтев, најближи суседни санџаци притекли су му у помоћ с трупама. Тако му је Али-бег Михаил Оглија, санџак-бег смедеревски, послао једно одељење коњице под командом свога помоћника Исмаил-бега крушевачког. Одељење коњаника послао му је и румелиски беглербег под командом скопског санџак-бега Мехмед-бега карвиљског. На тај начин, Јакуб-паша је имао у саставу своје војске, поред својих Бошњака, још и помоћне чете из Србије и Јужне Румелије.¹⁴⁾

По извршеном прикупљању,¹⁵⁾ Јакуб-паша је кренуо своју војску у правцу Босанске Островице, прешао реку Уну, ударио на Слуњ и, по преласку реке Купе, упутио се у правцу Птуја и Цеља. Тешко је утврдити да ли је војска Јакуб-паше на путу за Штајерску прошла кроз Хрватску без већег задржавања и да ли се у пролазу кроз њу уздржавала од пљачке. Али, с обзиром да је између ње и хрватске војске дошло до борбе тек при њеном повратку, и то на иницијативу бана Деренчина, може се претпоставити да је она кроз Хрватску у

¹¹⁾ У тим борбама погинуо је и чувени турски јунак Ђерз-Елјаз, опеван у нашим народним песмама под именом Ђерђелез-Алија (*Историја народа Југославије*, прва књига, стр. 695, Београд, 1953).

¹²⁾ По хрватском историчару Шишићу, ове Турке потукла је хришћанска војска у бици код Вељака (Фердо Шишић, *Битка на Крбавском Пољу*, стр. 12 и 13, Загреб, 1893).

¹³⁾ По записима чешког путописца Јана Хазисштејнског, војска Јакуб-паше била је у бици на Крбавском Пољу тако опремљена и наоружана да, откад свет памти никад нису видели оружјем тако опремљених Турака, као ови што су били — имајући на себи, једнако као хришћани, панцире, овратнике, оклопе спреда и страга и кациге“ (А. Олеснички, *Рад ЈАЗУ*, књ. 245, стр. 218, Загреб, 1933).

¹⁴⁾ Румелија — име за јужну Бугарску, између планина Балкана, Родопе и Странце.

¹⁵⁾ Нема историских података о месту прикупљања војске Јакуб-паше.

одласку настојала да прође са што мање штете, да не би изазвала Хрвате.¹⁶⁾

По упаду у Штајерску, Турци су опљачкали Птуј и Цеље. Међутим, кад је Јакуб-паша дознао да штајерски војвода Јаков Секел прикупла војску за борбу против њега, прекинуо је даље наступање своје војске и с богатим пленом и робљем кренуо је натраг — кроз Хрватску за Босну. У повратку је турска војска прошла кроз Хрватско Загорје и опљачкала га, а затим поред Загреба, одакле је скренула на југ ка граду Модруши, чија је предграђа спалила.

Прикупљање хрватске војске за борбу с Јакуб-пашом

Док је војска Јакуб-паше пустошила и пљачкала села и градове по Штајерској, хрватски бан Емерик Деренчин прикуписао је трупе с намером да Турке при повратку кроз Хрватску нападне, ослободи робље, отме плен и уједно их казни за напад на хришћанска подручја, као и за причињену штету хрватским крајевима.

За претстојећу борбу с Турцима, бану Деренчину су притекли у помоћ с трупама не само хрватски феудалци, кроз чије су крајеве Турци при повратку имали да прођу, већ и феудалци из других неугрожених крајева. Заједничка опасност измирила је и удружила завађене хрватске феудалце. Тако се Бернардин Франкопан измирио с баном и пришао му с војском у помоћ. Поред Бернардина, уз бана Деренчина нашли су се и многи други хрватски великаши, као: Иван Цетински, Никола Тржачки, Карло Гушић, кнез крбавски са својим Личанима, Петар кнез Зрињски са својим Бановцима, Јурај Влатковић бан јајачки и други. Уз бана били су још и његов син и брат.¹⁷⁾ Осим тога, бановој војсци се добровољно придружио и знатан број хрватских сељака из подручја угрожених од Турака.

Тако је бан Деренчин успео да за борбу с Јакуб-пашом прикупи за ондашње прилике бројно велику војску — око 12.000 пешака и 3.000 коњаника.¹⁸⁾ Међутим, борбена вредност ове хрватске војске није била велика, јер је била оскудно опремљена и слабо наоружана (сељаци су били наоружани вилама, гвозденим шипкама, секирама и другим примитивним оружјем), а усто још и слабо обучена. Зато се она није могла мерити са богато опремљеном, одлично наоружаном и добро увежбаном војском Јакуб-паше. Велики недостатак хрватске војске огледао се и у самом њеном саставу — релативно малом броју коњице. Ове слабости и недостаци, поред пропуста и грешака учињених пре и у току битке, били су један од главних узрока њеног пораза у бици на Крбавском Пољу.

¹⁶⁾ По неким изворима, војска Јакуб-паше је при овом свом походу петнаест дана пустошила и пљачкала Хрватску.

¹⁷⁾ Фердо Шишић, *Битка на Крбавском Пољу*, стр. 22, Загреб, 1893.

¹⁸⁾ По причању чешког путописца Ивана Хазиштејнског, хрватска војска је била јака 8.000 пешака и 3.000 коњаника, а по једном турском безименом савременом летописцу — 10.000 коњаника и 10.000 пешака.

Долазак турске и хрватске војске на место битке

О месту прикупљања — концентрације хрватске војске за борбу с Турцима, као и о њеним правцима кретања до доласка на Крбавско Поље, нема историских података.¹⁹⁾ Исто тако, нема поузданих података којим је правцем Јакуб-паша кренуо своју војску од Модруше ка Босни. Према причању хрватског летописца Ивана Томашића, Јакуб-паша је, кад је дознао за прикупљање хрватске војске и намере бана Деренчина, „своју војску повукао натраг све до горе Враживртал, која раставља Хрватску од Крбаве“.²⁰⁾ На основу овог казивања могло би се претпоставити да је Јакуб-паша своју војску од Модруше повео преко планине Мале Капеле, али да је у њој наишао на хрватску војску у заседи. У прилог овој претпоставци говори и један турски безимени летописац, који овај сусрет хрватске с турском војском у планини (вероватно у Малој Капели) овако описује: „... На повратку, једне ноћи паде (паша) на конач пред једним хисаром (планином). Те ноћи, кад је војска стајала на томе месту, нађе се нека прашина... Исти час тога дана дигоше се с тога места. У путу стиже ова вест: Неверна војска стиже и пресече нам пут. Газије сазнавши за тај хал (положај), спремише се. Проклети Деренцил-бан, терајући пред собом своју пешадију, дође са десет хиљада пешака и десет хиљада коњаника, сви у оклопима, панцирима, и џебетима, са топовима, пушкама и балистрима. Деренцил-бан гајио је ову мисао и казао себи: турски су коњи уморни, а и они сами су уморни, зашто их не би сломио при тој уморности. Кад паша виде тај положај, брзо по једној беспутници изађе хафирима²¹⁾ у сусрет и, панувши у поље код тврђе по имену Крбава, стаде на једном месту...“²²⁾

У оваквој ситуацији Јакуб-паша, притешњен у планини, истина, квалитетно слабијом али бројно надмоћнијом хрватском војском, а бојећи се да га не стигне и из позадине не нападне војска штајерског војводе Јакова Секеља, понудио је бану Деренчину велики откуп — да га неузнемиравано пропусти у Босну. Међутим, бан, самоуверен у брзу и laku победу, поред понуђеног откупа, захтевао је од Јакуб-паше још и да ослободи све робље и преда му целокупан плен. Како Јакуб-паша ни по коју цену није хтео да пристане на ове хрватске захтеве, а усто ни да се упушта у битку на планинском земљишту под неповољним условима, то је одлучио да изврши промену правца кретања своје војске. У том циљу он је своју војску, још за време преговора с баном, скривено од Хрвата, пребацио преко беспутних и кршевитих предела Крбаве на други правац и повео у правцу Крбав-

¹⁹⁾ По Клаићу, бан Деренчин је скупио хрватску и славонску господу на Крбавском Пољу испод града Удбине, па чекао „на турску војску да јој закрчи повратак у Босну...“ (Вјекослав Клаић, *Повјест Хрвата*, свеска друга, део трећи, стр. 191, Загреб, 1904).

²⁰⁾ Вјекослав Клаић, *Повјест Хрвата*, свеска друга, део трећи, стр. 194, Загреб, 1904.

²¹⁾ Неверници, хришћани.

²²⁾ А. Олесницки, *Рад ЈАЗУ*, књ. 264, стр. 149, Загреб, 1938.

ског Поља. Кад је бан Деренчин дознао за ову промену правца кретања турске војске, похитао јој је у сусрет. Дакле, уместо да одмах енергично нападне турску војску у планини, под најповољнијим условима у погледу места, земљишта и времена, бан Деренчин је повео с Јакуб-пашом преговоре и на тај му начин својом неактивношћу пружио времена и могућности да своју војску, променом правца кретања, скривено извуче из тешке ситуације у којој се налазила.

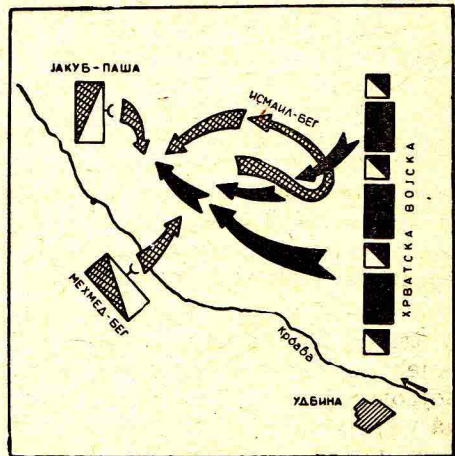
Тако су се обе војске уочи 9 септембра 1493 године (дана битке) нашле на Крбавском Пољу.

Распоред обостраних снага за битку

По доласку на Крбавско Поље, Јакуб-паша је, видећи да је битка с хрватском војском неизбежна, најпре наредио да се робље које је водио натера у једну долину, а затим да се побију сви одраслији робови способни за борбу. На овај начин он је отклонио опасност да се робови за време битке ослободе и придруже хрватској војсци. После тога је, како наводи један безимени турски летописац, сазвао ратно веће од својих старих искуسنих ратника, на коме је на основу договора с њима, по свој прилици, утаничио план битке и извршио поделу и распоред својих снага.

С обзиром на бројну надмоћност хрватске војске у пешадији, која је, усто, била заузела положаје на планинском земљишту — изван Крбавског Поља, Јакуб-паша није хтео да се с њом упушта у отворену фронталну битку, већ је смислио план да је демонстративним нападом натера да се спусти у равницу, а затим да је вештим маневром навуче на скривено постављене заседе и са овима је изненадно нападне с леђа и с фронта и да је потуче.

У духу ове основне идеје плана битке, Јакуб-паша је, према записима једног турског савременог летописца (а у чему се слажу и западни извори), поделио своју војску на три дела²³⁾ (одреда) по територијалној припадности бораца. У један су ушли „Авранослије“, у други „Исхаклије“, а трећи су сачињавали „туфунџе“.²⁴⁾ Затим их

Битка на Крбавском Пољу

²³⁾ А. Олеснички, *Рад ЈАЗУ*, књ. 264, стр. 133, Загреб, 1938.

²⁴⁾ „Авранослије“ и „Исхаклије“ су територијални називи турских одреда којима су некада заповедали Авранос-бег и Исхак-бег, прослављени турски команданти. Право значење речи „туфунџе“ није јасно. Она се употребљавала обично заједно са речју „акинџи“. (А. Олеснички, *РАД ЈАЗУ*, књ. 264, стр. 134. Загреб, 1938.)

је паша распоредио и дао им задатке. Први део, који су сачињавале акинџије из Србије, јачине око три хиљаде људи, под командом Исмаил-бега, упутио је „према горама“ у правцу положаја хрватске војске, са задатком да ову нападне, а затим да се под њеним притиском повлачи под борбом и навуче је на друга два дела турске војске у заседи. По извршеном овом задатку, он је имао да пређе у енергичан противнапад у бок хрватских снага. Други део војске, који су сачињавале акинџије из Јужне Румелије, под командом Мехмед-бега карвиљског, поставио је прикривено у заседи по шумама позади реке Крбаве, са задатком да енергично нападне хрватску војску с леђа у моменту када га ова (у гоњењу првог дела турске војске) прође. Трећи део, који су сачињавали Бошњаци „туфунџе“, којима је Јакуб-паша лично командовао, поставио је у центар борбеног поретка и нешто уназад (такође у заседи по шумама) са задатком да изненадно нападне хрватску војску с фронта.

Као што се из плана битке, распореда снага и задатака појединих турских делова војске види, Јакуб-паша је успех своје војске у претстојећој бици заснивао на одлично смишљеном маневру и изненадним снажним ударима снага из заседа.

И бан Деренчин је, по доласку на Крбавско Поље, своју војску поделио на три дела. Први део сачињавали су борци из Славоније, под командом Фердинанда Берисбурха; други део сачињавали су борци из Хрватске, под командом кнеза Ивана Цетинског, уз кога се налазио и јајачки бан Јурај Влатковић, док су трећим делом војске командовали Никола Тржачки и Бернардин Модрушки. У овом делу војске налазио се и бан Деренчин са сином и братом.²⁵⁾ Хрватска коњица је била распоређена на крилима и у међупросторима пешадиских делова.

Нема тачних података о месту положаја који је хрватска војска посела за битку. Но, ипак се из постојећих извора може закључити, да је посела положаје ван Крбавског Поља, односно падине брда и коса вероватно северно од Удбине. Исто се тако не зна ни какав је био план бана Деренчина за битку. Највероватније је да је он био заснован на грубом фронталном судару, што се донекле може закључити из самог развоја битке, а нарочито из изворних описа тока битке и гледишта које је бан тада заступао. У погледу места судара с војском Јакуб-паше, међу хрватским великашима било је подвојености и несласања. Неки су од њих (као например, кнез Иван Цетински) били мишљења и предлагали бану да се турска војска нападне на планинском земљишту („док се буде налазила у горама“), на коме се она као искључиво коњичка формација, не би могла успешно одупрети нападима хрватске војске, састављене претежно од пешадије. Управо, „да је по Хрвате пробитачније ударити на некрста док је још у гори“. Међутим, други су сматрали (а међу њима и сам бан Деренчин) да турску војску, напротив, треба „измамити на поље и с њоме се јуначки

²⁵⁾ Фердо Шишић, *Битка на Крбавском Пољу*, стр. 22, Загреб, 1893.

побити“.²⁶⁾ Како је бан упорно остао при овом свом мишљењу, то је и одлучено да хрватска војска прими битку с Турцима на отвореном пољу.

Ток битке

Иако о самом току битке нема подробнијих података, ипак се она може, на основу савремених извора, донекле реконструисати.

Битка се одиграла испод вароши Удбине — на Крбавском Пољу, уз реку Крбаву. Она је почела око 9 часова²⁷⁾ преласком у напад турског дела војске под командом Исмаил-бега „према гори где су се Хрвати били утаборили“.²⁸⁾ Према неким летописцима, хрватска војска, чим је угледала овај део турске војске, „сиђе на равницу и заметне бој с турским првим одељењем“. Дакле, хрватска војска је напуштањем својих дотадашњих положаја, односно силаском у равницу, управо урадила баш оно што је Јакуб-паша и желео да постигне нападом овог свог дела војске у првој фази битке.

По спуштању у равницу, хрватска војска је, после краће оштре борбе, одбацила део турске војске под командом Исмаил-бега и почела је да га гони целокупним својим борбеним поретком. Но овај је у свом повлачењу имао да изврши и други део задатка: да навуче хрватску војску под удар турских снага у заседи. И овај други део задатка Исмаил-бег је успешно извршио. Он је хрватску војску, која га је гонила не знајући за турске заседе, навео на прву турску заседу. Управо, када је она у гоњењу својим борбеним поретком прошла поред места заседе Мехмед-бега, овај ју је с леђа изненада и веома брзо напао. Изненађена овим нападом, хрватска војска је покушала да овај удар избегне покретом унапред, али је у том покушају наишла на другу турску заседу — Јакуб-паше, која ју је енергично напала с фронта. Да би ситуација за хрватску војску била још тежа, део турске војске под командом Исмаил-бега у том моменту је прекинуо даље повлачење и прешао у снажан противнапад нападавши хрватску војску с бока. Овим је била завршена друга и почела трећа, одлучујућа фаза битке — уништење хрватске војске енергичним нападима са три стране.

Уз громке повике „Алах-акбер“ (бог је велики) турски коњаници су бесомучно јуришали на хрватску војску која се нашла у смишљено припремљеној клопки. У жестокој и крвавој борби погинуо је кнез Иван Цетински, командант једног дела хрватске војске, а ускоро за њим и јајачки бан Јурај Влатковић. У жеку битке је, и онако тешку ситуацију хрватске војске, још више отежао облак прашине (који је вероватно подигао ветар) који јој је спречавао видик. По причању хрватског летописца Јураја Дивнића, ова прашина, која се подигла у борбеном поретку хрватске војске, била је тако густа да се хрватски

²⁶⁾ Фердо Шишић, *Битка на Крбавском Пољу*, стр. 20, Загреб, 1893.

²⁷⁾ По хрватском хроничару Јурају Дивнићу битка је почела око 6 часова, а по чешком путописцу Хазиштејнском у 15 часова.

²⁸⁾ Фердо Шишић, *Битка на Крбавском Пољу*, стр. 22—23, Загреб, 1893.

борци „нису међусобно ни видети могли, док је над Турцима сјало свијетло сунце“.²⁹⁾

Погибија ових истакнутих хрватских команданата и ограничена видљивост и све жешћи турски јуриши изазвали су пометњу у редовима хрватске војске, тако да су хрватски борци под командом Бернардина Модрушког, да би избегли погибију, тражили спаса у бекству преко реке Крбаве. Али, како је ова била набујала, то су се многи од њих утопили или су их у бежању Турци стизали и убијали. И сам Бернардин, захваћен паником, побегао је са бојишта.

У овако тешкој ситуацији, бан Деренчин (који се у борби јуначки држао и борио) и остали хрватски команданти нису могли, и поред свих настојања, да поправе стање код своје војске. Преостали хрватски борци, окупљени око бана и осталих својих старешина, пружали су јуначки отпор Турцима. Најзад, у крвавој борби Турци су успели да се пробију до бана и да га рањеног свуку са коња и заробе. Заробљавањем бана престао је даљи организовани отпор хрватске војске. Преостале групе хрватских бораца Турци су прогонили и уништавали по бојишту. Битка на Крбавском Пољу, која је по једном хрватском летописцу трајала врло кратко време³⁰⁾ (свега око једног часа), била је завршена одлучном победом Турака.

Резултати и последице битке

У бици на Крбавском Пољу хрватска војска је претрпела тешке губитке, који су, према неким савременим изворима, износили око 10.000, а према другим 13.000 мртвих. По речима једног путописца, који се одмах после битке нашао у Лици, „лешеве хрватских војника лежали су на бојишту као густе снопови у дужини готово једне миље, тако да би с једног тела могао на друго ступати“.³¹⁾ Готово свим погинулим хрватским борцима Турци су отсекли носеве и уши и понели собом ради новчане награде. Сви хрватски феудалци који су у бици учествовали, изузев Бернардина Модрушког, погинули су или били заробљени.

Турски губици, у поређењу с хрватским, били су минимални — око 1.500 људи.

Број хрватских заробљених бораца, према неким не сасвим поузданим подацима, износио је највише 1.500 људи. Заробљени су бан Деренчин, његов син и брат, Никола Франкопан, Карло Гушић и други. Према заробљеном бану Турци су врло окрутно поступили: оковали су га у тешке ланце и на очиглед му погубили сина и брата.

Како је, осим поубијаних заробљеника, пред битку било и другог робља, то један савременик пише „да је у целој тој земљи остало

²⁹⁾ Вјекослав Клаић, *Повјест Хрвата*, свеска друга, део трећи, стр. 192, Загреб, 1904.

³⁰⁾ Ова верзија (да је битка трајала кратко време) отпада, јер је Јакуб-паша усред битке извршио поподневну дову-молитву.

³¹⁾ Вјекослав Клаић, *Повест Хрвата*, свеска друга, део трећи, стр. 193, Загреб, 1904.

мало људи, да су сви побијени и похватани“.³²⁾ Војска Јакуб-паше је до те мере опустошила југозападне крајеве Хрватске, да се идуће године ванредна контрибуција (пореза) могла убирати само у крајевима северно од Саве.

Иако је у бици на Крбавском Пољу хрватска војска потпуно поражена, Хрватска ипак није изгубила своју националну територију, јер Јакуб-паша није овај поход био предузео у циљу освајања хрватских земаља, него ради пљачке и прибављања робља. Па, ипак, она је хрватском народу донела тешке последице. Пре свега, она је, „уздржала темеље хрватског краљевства“ и отворила нове путеве турском надирању у Хрватску, а преко ње на север и запад. Осим тога, она је била од великог значаја за даљи отпор у оним крајевима Хрватске који су били највише изложени турским нападима.³³⁾ После Крбавске битке су Лика и Крбава, исувише изложене турским нападима, ускоро постале плен турских освајања.³⁴⁾

У крбавској бици Јакуб-паша је хрватском племству задао тежак ударац. Пишући о овој бици, један хрватски летописац је још средином XVI века истакао да је у њој „пропало читаво племство Хрватске“ и због тога је и назвао „првим расапом“³⁵⁾ краљевства хрватскога³⁶⁾. О погибији хрватског племства у овој бици поп глагољаш Мартинац у своме часловцу је записао: „Тагда же падоше витези и боритељи славни“.

Пошто је хрватски народ погибијом племства био, такорећи, обезглављен, то се он у својим даљим тешким и дуготрајним борбама с Турцима борио, мање-више, под туђинским вођством.

Битка на Крбавском Пољу (која је називана и „хрватским Косовом“) остала је, због својих непосредних тешких последица и општег значаја, дубоко урезана у свести и сећању хрватског народа.

³²⁾ *Историја народа Југославије*, прва књига, стр. 695, Београд, 1953.

³³⁾ Исто, стр. 695.

³⁴⁾ Под турско господство Крбава је пала 1527, а Лика 1528 године (*Историја народа Југославије*, прва књига, стр. 706, Београд, 1953).

³⁵⁾ Пропаст.

³⁶⁾ *Историја народа Југославије*, прва књига, стр. 695, Београд, 1953.